

วัดสระบัว

ชื่อแหล่ง วัดสระบัว
ที่ตั้ง ตำบลคลองกระแชง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
เส้นทางเข้าสู่แหล่ง จากถนนเพชรเกษมบริเวณด้านหน้าเขาวัง เลี้ยวขวาเข้าถนนคีรีรัฐยาไปประมาณ 500 เมตร
 วัดอยู่ทางขวา

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

สภาพภูมิศาสตร์ ที่ราบบริเวณเขามไหศวรรย์(เขาวัง)ด้านทิศตะวันออก ล้อมรอบด้วยชุมชนชนานเมือง
แหล่งน้ำ แม่น้ำเพชรบุรี

ประวัติ ไม่ทราบแน่ชัดว่าสร้างเมื่อใด เมื่อพิจารณาจากหลักฐานที่เหลืออยู่สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

หลักฐานทางด้านโบราณคดี

1. **อุโบสถ** เป็นอาคารทรงไทย ก่ออิฐถือปูน ขนาดยาว 5 ห้อง (28.80 เมตร) กว้าง 2 ห้อง (18.90 เมตร) ฐานอาคารเป็นฐานเขียงและฐานบัว มีลักษณะอ่อนโค้งมาก ผนังด้านนอกโดยรอบมีเสาอิงประดับ ลายปูนปั้นที่หัวเสาเป็นบัวแฉก มีประตูทางเข้าด้านหน้า (ทิศตะวันออก) เพียงประตูเดียว โดยทำเป็นมุขชุ้มประตูยื่นออกจากผนังเป็นชุ้มทรงมณฑป ประตูลวดลายปูนปั้น ผนังด้านหลังเจาะหน้าต่างตรงกลางผนัง 1 ช่อง ผนังด้านใต้เจาะหน้าต่าง 2 บาน ที่ห้องที่ 2 และห้องที่ 4 ผนังด้านเหนือ เจาะช่องหน้าต่างเหมือนผนังด้านใต้ แต่เจาะประตูเพิ่มตรงห้องกลาง 1 ประตู ทำมุขบันไดขึ้นได้ 2 ทาง

หลังคาลาด 2 ชั้น มีหลังคาปีกนกด้านข้างด้านละ 3 ตับ เดิมมุงกระเบื้องราง ปัจจุบันมุงกระเบื้องหางมนดินเผา ลักษณะของหลังคามีความอ่อนช้อยรับกับฐานอาคาร ประตูเครื่องลายอง ซ่อฟ้าใบระกา หางหงส์ ลงรักปิดทองประดับกระจกสี มีทวยไม้จำหลักรับเต้าชายคาปีกนก เป็นทวยหน้าตักแดน หน้าบันด้านหน้าและหลังประดับลวดลายปูนปั้น ด้านหน้ารูปนารายณ์ ทรงอสุรีนยอยเข้าประดับลายซ่อหางโต ลงรักปิดทองประดับกระจกสีเขียว หน้าบันปีกนกทั้งสองด้านเป็นลายก้านขดมีครุฑอยู่ที่ปลายลาย หน้าบันด้านหลังเป็นรูปพระนารายณ์ทรงอสุรี ซึ่งนั่งขัดสมาธิราบ หน้าบันปีกนกทั้ง 2 ข้าง เป็นลายก้านขดเทพนม หัวเสาอิงที่ด้านหน้าและหลัง นอกจากจะมีบัวแฉกยังประดับลายเฟืองอุระทุกต้นด้วย

ภายในอุโบสถมีภาพเขียนที่ด้านหลังบานประตู บานหน้าต่าง และเพดานเป็นจิตรกรรมที่เขียนบนพื้นไม้โดยลงพื้นด้วยรักแดงแล้วเขียนด้วยสีเหลือง (รงค์ทอง) สีเดียวตลอด ที่หลังหน้าต่างเขียนลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ที่หลังบานประตูเขียนลายรูปเทพทวารบาล และเสี้ยววงยี่นอยู่บนบัลลังก์มารแบก เพดานตีเป็นกรอบฝาปะกน เขียนลายดวงดาราเต็มพื้นที่ คอสองปีกนกด้านหน้าเขียนลายมังกร ด้านหลังลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ตัวเครื่องบน หลังคา ชื่อ แป่ กลอน มีลวดลายเขียนเต็มตลอดทุกชั้น

พระประธานปางสมาธิ ประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชีทรงสูง แบบฐานสิงห์ ปูนปั้นปิดทองประดับกระจก ด้านข้างมีพระสาวกนั่งประนมมืออยู่ข้างละองค์

บนลานรอบอุโบสถ มีใบเสมาหินทรายแดง จำหลักลาย เป็นเสมาคู่ ตั้งอยู่บนฐานสูง (กว้าง 1.44 เมตร สูง 1.81 เมตร)

ลักษณะของใบเสมาวัดสระบัว ขนาดไม่สูงมากมีลักษณะค่อนข้างป้อม เอวเสมาไม่คอดมากมีกระหนกประดับขีดที่เอวเสมาทั้งสองข้าง (บางท่านเรียกว่าตัวหงาเสมา) มีลวดลายเป็นแบบดอกไม้ใบไม้ประดับตรงกลางเอว แท่น และบริเวณบ่าเสมา ซึ่งแต่ละชิ้นจำหลักลวดลายไม่ซ้ำกัน เสมาเอกตั้งอยู่หน้าอุโบสถ จำหลักรูปยักษ์ถือกระบอง อาจเป็นเทวดาองค์หนึ่งของจตุโลกบาล

สำหรับฐานของเสมาวัดสระบัวนี้ มีลักษณะเด่นเนื่องจากประดับประดาด้วยลวดลายปูนปั้นงดงาม ฐานเสมาเอกแตกต่างไปจากฐานเสมาอื่น ๆ โดยเป็นฐานแปดเหลี่ยม บนฐานหน้ากระดานท้องไม้ฉาบปูนเรียบมีลายประดับ 3 ชั้น คือ ชั้นล่างเป็นยักษ์แบก ชั้นที่ 2 เป็นครุฑและนรสิงห์แบก ชั้นที่ 3 เป็นเสา

กลมปลายเป็นบัวกลุ่ม ฐานเสมาอื่น ๆ อีก 7 ฐานมีลักษณะเหมือนกัน เป็นฐานที่ประดับด้วยลวดลายปูนปั้น จำนวน 4 ชั้น

ชั้นที่ 1 เป็นฐานหน้ากระดานย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งอยู่บนฐานเชิง

ชั้นที่ 2 เป็นฐานแปดเหลี่ยม ปั้นเป็นยักษ์แบก ฝรั่งแบกหรือจีนแบก

ชั้นที่ 3 เป็นฐานย่อมุมไม้สิบสอง ปั้นเป็นครุฑสลักกันนรสิงห์แบก

ชั้นที่ 4 เป็นเสากลมปลายเสาป็นเป็นบัวกลุ่ม รองรับเสมาคู่ ระหว่างชั้นหน้ากระดานประดับ

ด้วยกระจังตาอ้อย ที่เส้นลวดเหนือกระจังตาอ้อยเป็นกระจังปฏิญาณ

2. พระปราสาท

ปราสาทประดับ 2 องค์ ตั้งอยู่ด้านหน้าอุโบสถ มีลักษณะเหมือนกันคือ เป็นปราสาทขนาดเล็กย่อมุมไม้สิบสองสูง บนฐานมีบันไดทางขึ้นสู่ลานประทักษิณอยู่ด้านทิศตะวันตก ฐานชั้นล่างเป็นฐานเชิง ถัดขึ้นไปเป็นฐานสิงห์ 2 ชั้นแต่ละชั้นคั่นด้วยหน้ากระดานลวดบัวหงาย ถัดขึ้นไปเป็นชั้นเรือนธาตุ ชั้นรัดประคต 3 ชั้น กลีบขนุน 6 ชั้นและยอดนภศูล ปราสาททั้ง 2 องค์ ตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น

3. ซุ้มประตูกำแพงแก้ว

พระอุโบสถมีกำแพงแก้วก่ออิฐถือปูนมีกำแพงเตี้ย ๆ เจาะช่องโโปร่งมีซุ้มประตูออก 2 ด้านคือ ด้านทิศตะวันออก เป็นซุ้มย่อมุมไม้สิบสอง ประตูด้านบนเป็นรูปโค้ง ด้านล่างเป็นฐานหน้ากระดานเรียบไม่มีลวดประดับ ยอดเป็นทรงมงกุฎสูง 11 ชั้น มีลวดลายปูนปั้นประดับ ส่วนยอดชำรุด ด้านทิศตะวันตก ซุ้มประตูทำเป็นย่อมุม 8 เหลี่ยม ถัดขึ้นไปเป็นตัวเรือนจตุรมุข ต่อจากนั้นตรงกลางทำเป็นย่อมุมไม้สิบสอง มีหน้ากระดาน 3 ชั้น บนหน้ากระดานชั้นที่ 3 ตรงกลาง ทำเป็นซุ้มบันแถลง องค์กรซุ้มย่อมุมไม้สิบสอง เหนือบัลลังก์ทำเป็นฐานหน้ากระดานย่อมุมไม้สิบสอง เหนือฐานหน้ากระดานทำเป็นทรงยอดของปราสาท มีกลีบขนุนสูง 3 ชั้น ต่อจากชั้นนี้เป็นบัวกลุ่ม 3 ชั้น ส่วนยอดหักชำรุด

การกำหนดอายุสมัย อยู่ชานตอนปลาย

การประกาศขึ้นทะเบียน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 3 วันที่ 5 มีนาคม 2497

การระวางแนวเขต ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 27 วันที่ 1 มีนาคม 2527
พื้นที่ 1 ไร่ - งาน 65 ตารางวา

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี วัดในพุทธศาสนา

วันเวลาที่ปฏิบัติงาน สำรวจ 22 สิงหาคม 2539 บันทึก 27 สิงหาคม 2539

ผู้ปฏิบัติงาน นางสาวพุง วงษ์น้อย

ที่มาของข้อมูล ทะเบียนโบราณสถานในเขตหน่วยศิลปากรที่ 2

รายงานการสำรวจจิตรกรรมฝาผนัง จังหวัดเพชรบุรี (งานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง
กองโบราณคดี)

การอนุรักษ์ประติมากรรมในประเทศไทย วัดสระบัว

ภาพประกอบ:

อุโบสถวัดสระบัว เป็นอุโบสถขนาดเล็ก ฐานอ่อนโค้ง รูปทรงงดงามภายในมีภาพจิตรกรรม

พระปรางค์ขนาดเล็กตั้งอยู่ด้านหน้า
อุโบสถวัดสระบัว

ชั้นยักษ์แบก และชั้นครุฑแบกที่แท่นเสมาประธานวัดสระบัว

เสมาอุโบสถ วัดสระบัว เป็นเสมาคู่ สลักจากหินทรายสีแดง
ตั้งอยู่บนแท่นที่ตกแต่งด้วยลายปูนปั้น